

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Jevgeni Valgur

**RAAMATUPIDAMISE TOIMKONNA JUHENDI 5
MATERIAALSE PÕHIVARA OSA NING SELLE TÕLGETE
INGLISE JA VENE KEELDE VÕRDLEV ANALÜÜS**

Bakalaureusetöö

Õppekava TABB, peeriala majandusarvestus

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Tallinn 2021

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 8230 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Jevgeni Valgur

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 164456TABB

Üliõpilase e-posti aadress: valgurjevgeni@gmail.com

Juhendaja: Monika Nikitina-Kalamäe, MA

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE	4
SISSEJUHATUS	5
1. EESTI RAAMATUPIDAMISE ARENG	7
1.1. Eesti raamatupidamise süsteemi loomine.....	7
1.2. Eesti raamatupidamise süsteemi edasine areng.....	9
2. TÕLKIMISE TÄHTSUS.....	12
2.1. Tõlkimise üldised probleemid	12
2.2. Standardite tõlkimise tähtsus	13
3. RAAMATUPIDAMISE TOIMKONNA JUHENDI 5 MATERIAALSE PÕHIVARA OSA TÕLGETE VÕRDLEV ANALÜÜS	17
3.1. Materiaalse põhivaraga seotud mõisted.....	17
3.2. Materiaalsete põhivarade arvestuspõhimõtted ja allahindlused alapeatükkide pealkirjad .	25
3.3. Analüüsi tulemused	28
KOKKUVÕTE	32
SUMMARY	35
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	37
LISAD	40
Lisa 1. Lihtlitsents	40

LÜHIKOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö pealkiri on „Raamatupidamise Toimkonna juhendi 5 materiaalse põhivara osa ning selle tõlgete inglise ja vene keelde võrdlev analüüs“.

Standardite tõlkimine on keeruline protsess, kuna tõlkijatel tuleb sihtkeeles tõlgendada algset tähendust, mida standardite väljatöötajad on ette näinud. Ebatäpse tõlkimise tulemusena võib see mõjutada standardite kasutajate mõistmist.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja, kas Raamatupidamise Toimkonna juhendi (RTJ) 5 materiaalse põhivara osa originaaltekst eesti keeles ning selle tõlked inglise ja vene keelde on ühtmoodi mõistetavad. Eesmärgi saavutamiseks kasutatakse kvalitatiivse uurimismeetodina võrdlevat analüüsi, mille käigus käsitletakse RTJ-is 5 välja toodud materiaalse põhivaraga seotud mõisteid ning materiaalsete põhivarade arvestuspõhimõtted ja allahindlused alapeatükkide pealkirju.

Analüüsi käigus selgus, et RTJ-i 5 eesti-, inglise- ja venekeelses versioonides on teatud erinevused, mis vajavad kõrvaldamist, kuid ei mõjuta juhendi ühtmoodi mõistmist. Teatud juhtudel ei anna versioonid kolmes keeles samaväärset ülevaadet, millele tuleb juhendite nii väljatöötajatel kui ka tõlkijatel rohkem tähelepanu pöörata.

Võtmesõnad: raamatupidamine Eestis, tõlkimine, Raamatupidamise Toimkonna juhendid, arvestusalane terminoloogia, materiaalne põhivara

SISSEJUHATUS

Tänapäeval on Eesti kaasaegne riik, mis toimib globaliseerunud majanduse tingimustes. Eesti ettevõtetel on palju välisinvestoreid. Eelneva tõttu on Raamatupidamise Toimkonna juhendid tõlgitud nii inglise kui ka vene keelde. Nende tõlgete olulisust on üsna raske ülehinnata, kuna juhendid reguleerivad äris toimunu kajastamist. Raamatupidamise regulatsioon peab finantsarvestuse alaste teadmistega inimesele olema ühetimõistetav Eestis soodsa ärikeskkonna säilitamiseks, et iga äriees maailmas ei tunneks antud valdkonnas takistusi. Juhul kui tõlgetes esineb ebatäpsusi, võivad need tekitada arusaamatusi, mis omakorda võivad viia majandussündmuste kajastamise vastuoluliste originaaljuhendite põhimõtetele. Raamatupidamise Toimkonna juhendite tõlked on olulised ka eesti emakeelega inimesele, kes on omandanud hariduse inglise keeles, mis on tänapäeval väga levinud, ning selle tõttu ei tunne ta erialast terminoloogiat eesti keeles. Juhendite korrektne tõlkimine aitab sellisel inimesel olla ühel lainel oma eesti keelt valdavate kolleegide ja koostööpartneritega.

Olga Pliškina on käsitlenud nii 2015. aasta bakalaureusetöös kui ka 2017. aasta magistratöös Raamatupidamise Toimkonna Juhendites toodud mõistete nii sõnastuse kui ka tõlkimise asjakohasust. Need uurimistööd köitsid autori tähelepanu, mille tulemusena tekkis autoril huvi uurida lähemalt juhendite tõlgete kvaliteeti ja asjakohasust. Käesoleva bakalaureusetöö uurimisprobleem seisneb selles, et antud teemat on väga vähe uuritud, kuigi selle tähtsust on raske ülehinnata. Lisaks sellele muudetakse ja täiendatakse nii juhendeid kui ka nende tõlkeid teatud regulaarsusega, mille tõttu tekkib vajadus neid järjepidevalt üle vaadata.

Bakalaureusetöö eesmärk on selgitada välja, kas Raamatupidamise Toimkonna juhendi 5 materiaalse põhivara osa originaaltekst eesti keeles ning selle tõlked inglise ja vene keelde on ühtmoodi mõistetavad. Eesmärgi saavutamiseks kasutatakse kvalitatiivse uurimismeetodina võrdlevat analüüsi. Mainitud uurimisviisi abil saab vajadusel käsitleda iga sõna eraldi, mis on hädavajalik eesmärgi saavutamiseks. Autori kavatsus on süvitsi uurida juhendi üheti mõistmist kolmes keeles ning selleks annab autor omapoolse kriitilise sisulise hinnangu.

Lõputöö raames üritatakse vastata järgmistele uurimisküsimustele:

- Millised on põhilised RTJ 5 materiaalse põhivara osas esinevad tõlgete ebatäpsused?
- Kuidas saab RTJ 5 materiaalse põhivara osa tõlkeid parendada?

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kolmest peatükist. Esimeses antakse ülevaade Eesti raamatupidamise arengust. Nimelt käsitletakse lähemalt Eesti raamatupidamise süsteemi loomist peamiselt NSV Liidu ajal ning seejärel vaadeldakse Eesti raamatupidamise süsteemi arengut Eesti Vabariigi iseseisvuse ajal. Teises peatükis tuuakse välja tõlkimise tähtsust. Antud peatükis käsitletakse lähemalt nii tõlkimisega seotud üldiseid probleeme kui ka standardite tõlkimise tähtsust. Kolmandas peatükis on välja toodud Raamatupidamise Toimkonna Juhendi 5 materiaalse põhivaraga seotud mõistete ja nende tõlgete ning seejärel sisukorra sõnastuse võrdlev analüüs. Bakalaureusetöö piiratud mahu tõttu ei pööra autor tähelepanu alapeatükkide tekstile, mis samuti vajab kriitilist hinnangut.

Autor tänab juhendajat Monika Nikitina-Kalamäed koostöö eest bakalaureusetöö kirjutamisel.

1. EESTI RAAMATUPIDAMISE ARENG

Eesti raamatupidamissüsteemi arengus on Haldma (2003) järgi kolm etappi: sissejuhatav (1990-1994), süsteemiehitus (1995-2002) ja süsteemi täiustamise etapp (alates 2003). Käesolevas bakalaureusetöös ei lähtu autor otseselt nendest etappidest ning käsitleb eraldi vaid Eesti raamatupidamissüsteemi loomist ja arengut. Raamatupidamissüsteemi loomise alapeatükis on kirjeldatud raamatupidamine Eestis NSV Liidu ajal. Arusaam tol ajal valitsevatest asjaoludest raamatupidamises võimaldab paremini aru saada, milliste probleemide ja väljakutsetega pidid raamatupidamise valdkonna spetsialistid Eesti Vabariigi taasiseseisvumisel kokku puutuma. Raamatupidamissüsteemi arengu alapeatükis käsitletakse Eesti iseseisvumise ajal toimunud muudatustest raamatupidamise seaduses (RPS) ja Raamatupidamise Toimkonna juhendites (RTJ).

Käesolevas peatükis käsitleb autor lähemalt Eesti raamatupidamise süsteemi loomist NSV Liidu ajal ning selle süsteemi arengut juba Eesti iseseisvuse ajal.

1.1. Eesti raamatupidamise süsteemi loomine

Raamatupidamise kontekstis on Eesti üks vähem tuntud riike Euroopas. Kui vaadata ajaloolist perioodi kuni 20. sajandi alguseni, siis on raamatupidamisest Eestis väga vähe teada. Eesti oli 1220. aastast kuni 1918. aastani välisvalitsuste alluvuses, mille tõttu oli raamatupidamine erinevatel aegadel mõjutatud valitsevast võimust. Märgitud ajavahemikus kehtisid välisvalitsejate väljatöötatud ja kehtestatud raamatupidamise regulatsioonid. Nendeks välisvalitsejateks olid Taani, Saksamaa, Rootsi ja Venemaa. (Alver, Alver 2016)

1917. aasta Vene revolutsioon andis Eestile võimaluse iseseisvuse saavutamiseks ning 24. veebruaril 1918 kuulutati välja Eesti Vabariik. Esimene iseseisvusperiood kestis 22 aastat. Antud lühikese aja jooksul viidi Eestis läbi mitmeid majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi reforme, mida oli vaja uue iseseisva riigi toimimiseks. Samas õpetati sel perioodil Tartu Ülikoolis vaid väheseid aineid, millisteks olid raamatupidamine, kameraal raamatupidamine, bilansianalüüs, kaubandusaritmeetika ja finantsmatemaatika. Publikatsioonide arvu poolest oli väikese

akadeemilise kogukonna panus raamatupidamisalasesse kirjandusse ja uuringutesse suhteliselt tagasihoidlik. Perioodil 1918-1940 oli raamatupidamise tähelepanu keskpunktiks peamiselt kaubandusettevõtted, kuna need ettevõtted olid esimesed, kes tunnistasid äritehingute kajastamise vajadust. (*Ibid.*)

Pärast NSV Liidu mõju alla minekut aastal 1940 oli Eestis kasutusel Nõukogude raamatupidamissüsteem. Plaanimajanduse kontrollimiseks ja juhtimiseks oli Nõukogude raamatupidamissüsteem tsentraliseeritud haldusinstituutsioonide lahutamatu osa. Tulenevalt eelnevast asjaolust oli aastatel 1945-1990 nii raamatupidamine kui ka selle valdkonnaga seotud haridus täielikult NSV Liidu mõju all. (*Ibid.*)

Nõukogude raamatupidamissüsteem olid loodud sellisena, et võimaldada tagada selline majanduslik informatsioon, mis on kasulik just tsentraalseks planeerimiseks ja Nõukogude majanduse kontrollimiseks tervikuna. Seda süsteemi iseloomustas nii teooria ja metodoloogia politiseerimine kui ka range reguleerimine ja raamatupidamise tsentraliseerimine. (*Ibid.*) Nõukogudeaegne raamatupidamine jagunes (*Ibid.*):

- raamatupidamiseks, mida tehti raamatupidamise osakonnas, ja
- majandusanalüüsiks, millega tegeles eelarveosakond.

Kogu NSV Liidus rakendatud ühtse sotsialistliku raamatupidamissüsteemi põhitunnused olid (Sokolov *et al.* 1998):

- riigi majandussüsteemi jäik hierarhiline struktuur,
- ühtne kontoplaan,
- raamatupidamitava tsentraliseeritud reguleerimine ja tüüpiliste tehingute raamatupidamiskannete ettekirjutus,
- esmase dokumentatsiooni ühtlustamine ja raamatupidamisandmete ühtne käsitlemine,
- Rahandusministeeriumi poolt ette nähtud finantsaruannete vormid,
- sõltumatu auditi puudumine ja selle asendamine osakonnasisese range kontrolliga.

30. märtsil 1990 deklareeris vastvalitud Ülemnõukogu Eesti okupeeritud riigiks ning kuulutas välja iseseisvuse taastamise üleminekuaja. 1990. aastal pärast Eesti Vabariigi taasiseseisvuse väljakuulutamist sai võimalikuks alustada raamatupidamise reformi ning liituda arenenud turumajandusele orienteeritud riikide raamatupidamissüsteemiga (Alver, Alver 2016). Enam kui aasta enne iseseisvuse taastamist, 1990. aasta juulis, võttis Eesti valitsus vastu raamatupidamise

põhimääruse. See sündmus oli esimene samm Eestis turumajandusliku raamatupidamiskeskonna loomise suunas. Raamatupidamise põhimäärus jõustus 1. jaanuaril 1991. Tänapäeva mõistes oli määruse sisu ja maht üsna tagasihoidlik, koosnedes vaid kümnest leheküljest (Haldma 2004).

1990. aastal vastu võetud raamatupidamise põhimääruse eesmärk oli tagada raamatupidamise korraldamine turumajanduse tingimustes. Põhimäärusega võeti kasutusele mitmed uued raamatupidamise kontseptsioonid, põhimõtted ja mõisted. Samas pidi ettevõtte põhimääruse kohaselt koostama möödunud majandusaasta kohta raamatupidamisaruande, mis koosnes bilansist, kasumiaruandest, finantsseisukorra aruandest ning lisadest.

NSV Liidu lagunemisel 1991. aastal taastas Eesti oma iseseisvuse. Üleminek plaanimajanduselt turumajandusele avaldas suurt mõju äriühiskonna korraldusele, sealhulgas raamatupidamisele. Nõukogude Liidu vana üksikasjalike reeglitega raamatupidamissüsteem, mille peamine ülesanne oli kontrollida riiklike majanduskavade täitmist, asendati uue raamatupidamissüsteemiga, kuigi 1992. aasta lõpuni endiselt kasutati Nõukogude standardkontoplaani. (Alver, Alver 2016)

Kokkuvõttes oli perioodi 1990-1994 peamine omadus mineviku, oleviku ja tuleviku segu. Minevikust kasutati endise Nõukogu raamatupidamissüsteemi elemente. Olevik tähendas uute meetodite, põhimõtete ja finantsaruannete tegelikku kasutamist. Tulevikku olid suunatud paljud uued turumajanduse tingimused, mida tol hetkel Eesti majanduses täismahus ei olnud. (Alver, Alver 2016)

1.2. Eesti raamatupidamise süsteemi edasine areng

1990. aastate keskel oli Eesti raamatupidamissüsteemi põhiliseks probleemiks, kuidas luua tulevikku vaatav ja paindlik raamatupidamist reguleeriv süsteem, mis võimaldaks integreerida Eesti raamatupidamine Euroopa raamatupidamise raamistikku. (Haldma 2014)

Esimene Eesti RPS jõustus jaanuaris 1995. Selle eesmärk oli luua õiguslik alus ning kehtestada Eesti Vabariigis tegutsevatele raamatupidamiskohustuslastele nõuded, mis põhinevad rahvusvaheliselt tunnustatud raamatupidamis põhimõtetel (Alver, Alver 2016). 1995. aastal jõustunud seadusega võeti kasutusele üks tähtis mõiste - Eesti hea raamatupidamistava (EHRT). Selle definitsioon oli „rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele tuginev

raamatupidamistava, mille põhinõuded kehtestatakse käesoleva seadusega ja mida täiendavad Eesti Vabariigi Raamatupidamise Toimkonna (RT) poolt väljaantavad standardid, juhendid ja soovitusel“ (RPS 1994 §3). Eesti oli Euroopa esimene riik, kelle kohalik standard EHRT oli kooskõlas rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega. (Alver *et al.* 2014)

RPS ei sisaldanud üksikasjalikku reeglistikku ning seda saab paremini iseloomustada kui õiguslikku raamistikku, mis oli üldine ja mida kohaldati kõikidele Eestis registreeritud nii juriidilistele kui ka ettevõtlusega tegelevate füüsilistele isikutele, keda seaduses nimetatakse raamatupidamiskohustuslasteks. (Alver, Alver 2016)

Aastatel 1995-2000 andis RT välja 16 juhendit arvestusvaldkondade reguleerimise parendamiseks Eestis. Juhendite eesmärk oli luua üldtunnustatud raamatupidamis põhimõtete, tulude kajastamise, äriühenduste, sihtfinantseerimise ja teiste raamatupidamise valdkondade raamistik. Ainus probleem oli see, et need juhendid ei olnud kohustuslikud. Need olid ainult soovitusel ja RPS-iga vastuolu korral tuli lähtuda ikka seadusest. Esimene RPS oli kasutusel kaheksa aastat (1995-2002) ning seda muudeti mitu korda. Paraku olid need muudatused enamasti kosmeetilised. (Alver, Alver 2009)

Järgmine samm oli uue RPS-i vastuvõtmine 20. novembril 2002 ja seejärel jõustumine 1. jaanuaril 2003. Seda nimetatud RPS-i on mitu korda muudetud ja uuendatud. Seaduse nõudeid kohaldati 1. jaanuaril 2003 või hiljem alanud majandusaasta aruannetele. Antud seadus kehtib Eesti Vabariigile kui avalik-õiguslikule juriidilisele isikule, kohalikele omavalitsustele, kõigile Eestis registreeritud era- või avalik-õiguslikele juriidilistele isikutele, füüsilisest isikust ettevõtjatele ja Eestis registreeritud välisettevõtete filiaalidele (RPS 2002 §2).

Suur osa endisest seadusest ei olnud rakendatav avaliku sektori raamatupidamisele ning antud lünk uue seadusega täideti. Määratleti avaliku sektori raamatupidamise mõiste ning määrati kindlaks avalik-õigusliku juriidilise isiku kohustus koostada nii konsolideeritud kui ka konsolideerimata majandusaasta aruanne. Seaduse vastuvõtmisega rakendati Euroopa Liidu (EL) liikmesriikides välja töötatud avaliku sektori finantsarvestuse põhimõtted ka Eestis. (Tikk 2010)

1995. aastal jõustunud seadus sisaldas mitut punkti, mida praktikas ei rakendatud. Lisaks sellele olid ka punktid, mis olid mõttetud või kopeerisid teisi seadusi (*Ibid.*). 1994. aasta seaduse kohaselt oli näiteks võimalik kasumiaruande skeemi muuta ainult Rahandusministeeriumi loal ning

raamatupidamisregistrite elektroonsel kujul vormistamine ja säilitamine oli lubatud ainult Rahandusministeeriumi loal, mida uude seadusesse ei kaasatud.

Alates 2003. aastast on peaaegu kõigi ettevõtete jaoks lubatud *IFRS*-i kasutamine kohalike raamatupidamise juhendite asemel. 2003. aastal kasutas umbes 95% ettevõtetest EHRT-i, sealhulgas keskmise suurusega ja suured ettevõtted juhul, kui EHRT-i finantsaruanded vastasid nende vajadustele. Ainult 5% kasutasid tol ajal *IFRS*-i. Nendeks olid börsiettevõtted, teised avaliku huvi üksused ja ettevõtted, kellelt seda nõudsid aktsionärid, välisinvestorid või kreditorid. 2004. aastal 1. mail ühines Eesti Vabariik EL-iga. Vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu poolt 2002. aastal vastu võetud määrusele pidid kõik EL-i börsiettevõtted koostama oma konsolideeritud aruanded vastavalt *IFRS*-ile. (Alver *et al.* 2014)

1. jaanuarist 2005 on kõik börsiettevõtted, krediidi- ja finantseerimisasutused ning kindlustusseltsid kohustatud rakendama *IFRS*-i oma konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruannetes. Teistel ettevõtetel on võimalus valida, kas lähtutakse Eesti Finantsaruandluse Standardist (EFS, mis asendab alates 2017. aastast EHRT-i), või *IFRS*-ist. Need ettevõtted, kes valivad *IFRS*-i, ei pea koostama teist komplekti finantsaruandeid vastavalt kohalikele raamatupidamise juhenditele. (Alver, Alver 2016)

Kuni 2013. aastani EHRT (nüüd EFS) põhines täielikul *IFRS*-il. EHRT sisaldas 17 juhendit, mida võib iseloomustada kui *IFRS*-i lihtsustatud versioone. Täieliku *IFRS*-i peamised kasutajad on börsiettevõtted, finantsasutused ja muud suured ettevõtted. Eestis moodustavad mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtted 99% kõigist ettevõtetest, mille tõttu oli täieliku *IFRS*-i kasutamine EHRT-i aluseks liiga keeruline. 2013. aastast on EHRT-i (alates 2017. aastast EFS-i) aluseks kasutatud *IFRS for SMEs* täieliku *IFRS*-i asemel. (*Ibid.*)

Aastal 2020 on kasutusel 16 RTJ-d ning viimased muudatused viidi sisse aastatel 2018-2020. Juhendite viimased tõlked on ilmunud aastal 2019.

2. TÖLKIMISE TÄHTSUS

Üleilmastumine on viinud paljude rahvusvaheliste ettevõtete tekkimiseni. Kasumi maksimeerimiseks tegelevad igat tüüpi ettevõtted aktiivselt rahvusvahelise äri. Seega tuginevad rahvusvahelised ettevõtted suuresti keelte tõlkimisele, et tuua teavet sihtriikide kasutajatele toodete, teenuste, tehingute ja juhtimismeetodite kohta erinevates kultuurides. Oma rolli mängib ülemaailmses äris ka raamatupidamine. Ilma keeletõlketa ei saavuta globaalne äri palju. Selles mõttes on keeletõlge ülemaailmse äri alus ja selle edu oluline tagatis. (Zhu 2012)

Käesolevas peatükis käsitleb autor lähemalt tõlkimise üldiseid probleeme ja standardite tõlkimise tähtsust.

2.1. Tõlkimise üldised probleemid

Paljud tegurid võivad põhjustada tõlkeprobleeme. Keeleoskus ja kultuuriteadmised on kaks põhilist valdkonda, kus neid probleeme võib kergesti tekkida. Need kaks tegurit mängivad tõlkimisel olulist rolli, kuna tõlge on tihedalt seotud keelega sel määral, et tõlge on teksti ühest keelest teise keelde töötlemise protsess, mille tulemusena on mõlemas keeles tekstid samatähenduslikud, ning keel kannab teatud piirkonna kultuurisõnumeid. (Zhu 2012)

Üks peamine tõlkeprobleemide põhjus seisneb selles, et erinevad keeled ei esinda sama sotsiaalset reaalsust. Seetõttu ei ole mõistete vahel üks-ühele semantiliselt samaväärsust erinevates keeltes ning puuduvad konkreetsete teadusharude ja teadmiste tõlkeregistrid. Tõlkeprobleeme süvendab asjaolu, et sellised erialad nagu raamatupidamine, õigus ja meditsiin tuginevad suuresti nende spetsialiseeritud, kultuurispetsiifilisele terminoloogiale. Mõned tõlkeprobleemid võivad ka olla seotud keelespetsiifiliste leksikaalsete või grammatiliste omadustega. (Evans *et al.* 2015)

Kultuuridevahelistes kontaktides on keeleoskus üks põhipädevustest, mis võimaldab suhtlust eri rahvustest ja seega eri kultuuridest inimeste vahel. Kultuuridevaheline suhtlus toimub kas ühe osaleja keeles või kolmandas, neutraalses keeles, mis on *lingua franca*. Seega tähendab

keeleoskus, kui kultuuridevahelise suhtlemise vahend, alati teatud määral kaudset või otsest tõlkimist. (Kocbek 2008)

Erinevate keelte kõnelejad tajuvad ja tõlgendavad näiteks raamatupidamise mõisteid ka erinevalt. Vale tõlke tulemusena võivad kaduda olulised erinevused mõistete vahel. Kehv tõlkimine võib põhjustada raskusi rahvusvahelises raamatupidamises. Konkreetse märgise kasutamine on eriti eksitav, kui see on juba seotud sihtkeele konkreetse tähendusega, mis ei vasta lähtekeeles märgitule. Erinevad keeled ja/või ametiregistrid mõjutavad nende vastavate kultuuride või subkultuuride liikmete kognitiivseid protsesse. (Evans 2004)

Tõhusaks suhtlemiseks peavad erinevate keelte osapooled arvestama teiste osapoolte kultuuritausta ja keelte eripäradega. Tõlkimisel võivad probleemid tekkida sellest, et tõlkija ei taju piisaval määral sihtkeele kultuuri ja seda keelt kõnelevate inimeste tajumist. See tähendab, et tõlkijal peab olema mitte ainult keeleoskus, kui ka laiemad teadmised keelest, millesse tõlkimine toimub.

2.2. Standardite tõlkimise tähtsus

Raamatupidamine nagu teised elukutsed sõltub erialasest terminoloogiast ja mõistetest, et tagada tõhus suhtlemine ja äritegevuse korraldamine. Samuti on raamatupidamine muutunud üha rahvusvahelisemaks, mille tõttu nõuab raamatupidamise ühtlustamine koos rahvusvaheliste kapitaliturgude tõhusa toimimisega raamatupidamisalase terminoloogia tõlkimist. Seda on vaja aastaaruannete koostamiseks rahvusvahelistes ettevõtetes, mille töökeel ei ole inglise keel, ning *IFRS*-i rahvusvahelise kasutuselevõtu hõlbustamiseks. Samamoodi on tõlkimine tähtis võrdse juurdepääsu tagamiseks EL-i seadustele ja poliitikale kõigile kodanikele. Raamatupidamisterminoloogia ja -regulatsioonide tõlkimine ei ole lihtne. Lisaks sellele ei ole tõlkimine ainult praktiline probleem: raamatupidamine ei ole pelgalt neutraalne tehniline tava, vaid raamatupidamisregulatsioonid lähtuvad seadustest, mis kehtestavad kindlad reeglid raamatupidamisvaldkonnas tegutsevatele isikutele. (Evans *et al.* 2015)

Sõnade tähtsus võib aja jooksul muutuda ja sõltuda kontekstist, mille tõttu on ajaloolastel oluline sõnu mõista nende ajaloolises kontekstis. Raamatupidamine on eriti sõltuv spetsiaalsest sõnavarast ja terminoloogiast, mille tõttu ei pruugi iga aruannete kasutaja sellest kiiresti aru

saada (Mills, 1989). Erineva taju ja tõlgendamise probleem on veelgi keerulisem, kui tõlgitakse ühest keelest teise näiteks raamatupidamise mõisted ja regulatsioonid, kuna sõnade tähendused sõltuvad kultuurist ja harva esineb üks-ühele vastavust või sõnavara täpset kattuvust erinevates keeltes (Baskerville, Evans 2012). Väärarusaama üks põhjus ongi võõra mõiste tõlkimise keerukus, kui sihtkeele raamatupidamisterminoloogias puudub täpne vaste. Sõnavara täpne vaste on haruldane, mis võib viia eeldatud lähima vaste kasutamiseni tõlkes. See aga viib tähenduse hägustumiseni või mõistete oluliste erinevuste kaotamiseni. Kasutatav keel on seotud kultuuriga ning mõjutab tajumist ja mõtlemist (Evans 2004).

Baskerville ja Evans (2011) leiavad, et kuigi erialane tõlkimine on võimalik, ei ole otsest ekvivalenti siiski võimalik saavutada. Nad toovad välja, et raamatupidamiskontseptsioonid on mis tahes keeles osa selle keelekogukonna raamatupidamiskultuurist. Kui mõiste ei moodusta osa kultuurist, siis ei ole tõlge mõttekas olenemata sellest, millised sõnad on valitud. Suur tõlkeprobleem seisneb selles, et eri keelte tähendused ei kattu omavahel täpselt. Tõlkeprobleemid võivad tekkida eri keelestruktuuri tõttu ja probleemid on eri keelteperedel on tõenäoliselt erinevad. (Baskerville, Evans 2011)

Lingvistilised teooriad viitavad sellele, et keel mõjutab mõtlemisviisi. Väärarusaama saab süveneda veelgi, kui tõlkida raamatupidamis- või juriidilised mõisted ühest keelest, mida nimetatakse lähtekeeleks, teise keelde, mida nimetatakse sihtkeeleks. Probleem muutub raamatupidamise kasvava rahvusvahelistumise tõttu üha aktuaalsemaks ning mõjutab mitmeid erinevaid osapooli: ühest keelest teise tõlgitud finantsaruannete kasutajaid, sh investoreid, valitsusi ja börsi reguleerivaid asutusi; raamatupidamise aastaaruande koostajaid, kes peavad järgima välismaised raamatupidamisreegleid; rahvusvahelise raamatupidamise uurijaid ja üliõpilasi; ja neid isikuid, kes on seotud ühtlustamise ja/või standardimise ja poliitika väljatöötamise ning rahvusvaheliste raamatupidamisstandardite siseriikliku rakendamisega. (Evans 2004)

Eespool käsitletud probleem on asjakohane ka raamatupidamise ja õiguse seoste tõttu. Rahvusvaheline ühtlustamine ja/või finantsaruandluse standardimine ning reeglite rakendamine praktikas võib teatud juhtudel olla takistatud või mõjutatud. Selle näide on kui rahvusvahelised läbirääkijad ja siseriiklikud rakendajad arvavad ekslikult, et nende arusaam raamatupidamis- või juriidilisest terminist on samaväärne sellega, kuidas seda mõistetakse erineva keele ja kultuuriga kohtades. Halva tõlke tõttu ei pruugi investorid mõista võõrkeelseid finantsaruannete elemente, mille tulemusena võidakse langetada valesid investeerimisotsuseid. (*Ibid.*)

Keeletõlge ei ole lihtne tehniline, vaid sotsiaal-kultuuriline subjektiivne ja ideoloogiline protsess. Tõlkimisel, aga ka inglise keele kasutamisel võõrkeelena, on fundamentaalne mõju raamatupidamise reguleerimisele, praktikale ja uuringutele. Vaatamata inglise keele kultuurilisele hegemooniale on tõlkimine hädavajalik: ettevõtted kaasavad välisurgudelt kapitali, tegelevad rahvusvaheliste tehingutega ja konsolideerivad välismaiste tütaretevõtete ja rahvusvaheliste ühissetevõtete finantstulemusi ning palkavad ja koolitavad erineva kultuuritaustaga personali. *IFRS* ja EL-i määrused tõlgitakse paljudesse keelekultuuridesse. (Evans 2018)

Isegi ühe keele raames tajuvad või tõlgendavad raamatupidamise kontseptsioone mitmel erineval moel erinevate rühmade liikmed, kelleks on akadeemikud, raamatupidamisaruannete kasutajad või koostajad, üliõpilased või erinevate kultuurirühmade liikmed. Baskerville (2011) toob näite standardite tõlkimise keerukusest – IAS 39, kus efektiivse intressimäära definitsioon on üks väga pikk lõik, mis koosneb kuuest lausest ja 21 sõnast lause kohta. Teiste mõistete juures võib lause pikkus olla isegi 70 sõna.

Raamatupidamisalast haridust pakutakse üha enam inglise keeles riikides, kus inglise keel ei ole ametlik ega riigikeel, ning rahvusvahelised raamatupidamisteadlased tõlgivad uurimisinstrumente, -andmeid ja -tulemusi. Sageli õpetab üliõpilasi õppejõud, kelle emakeel võib olla nii inglise kui ka muu keel. *Lingua franca*'na inglise keeles õppimise eelis seisneb selles, et see suudab valmistada õpilasi ette töökohtadele, kus inglise keel üha enam domineerib. Teiselt poolt mõjutab keel, milles õpitakse, tajumist ja infotöötlust. (Baskerville 2011)

Keelte süntaksi, grammatika, stiili ja leksikoni erinevustest tulenevad täiendavad probleemid. Näiteks on inglise keeles palju rohkem sõnu kui enamikus teistes Euroopa keeltes, kuid mõnedes teistes keeltes on keerulisem või paindlikum grammatiline struktuur kui inglise keeles. Tulenevalt sellest, võib peensusi väljendada erineval viisil ja sõna tõlkimine otseses mõttes ei ole tavaliselt võimalik. (Baskerville, Evans 2011)

Esinevate konkreetsete probleemide eelistatud lahendused on eri keelteperedel erinevad. Näiteks on lähedastes keeltes terminoloogia ühiste juurtega. See tekitab *faux amis* probleemi, kus sõnad on sarnased, aga ei tähenda sama. Teisest küljest, kui keeled on vähem seotud, siis on nendel tõenäoliselt erinev mitte ainult terminoloogia, vaid ka süntaks ja grammatilised tunnused, mistõttu toimub tõlkimisel sageli oluline muutus algsetes lausestruktuurides. Laused võivad tõlkimisel muutuda keerukamaks ka seetõttu, et tõlkijad võtavad vastu täiendavaid selgitusi, ümbersõnastusi

või ümberlõikamisi, et lahendada samaväärse terminoloogia puudumine. Mõned tõlkijate kasutatavad lahendused võivad tekitada muret standardi väljatöötajatel või reguleerivatel asutustel. Kui algses inglise keeles on teatud liiasused jäetakse välja, siis tõlkimise keerukuse tõttu võidakse sihtkeeles lisada sõnu või muuta lauseehitust. Sellest tulenevalt peavad tõlkijad alati tõlgendama algset tähendust ja on oht, et nad ei haara tähendust, mida standardi väljatöötaja on ette näinud. Sama probleem tekib ka juriidilises tõlkes. (Baskerville, Evans 2011)

Ühe uuringu käigus (Hellmann *et al.* 2010) vaadeldi *IFRS*-i tõlget saksa keelde kvaliteedi hindamiseks, kas inglise keelest saksa keelde tõlge pakub samaväärset väärtust. Uuringu tulemusena leiti mitmetes standardites märkimisväärseid tõlkevigu ning järeldati, et need vead muudavad üksikute standardite ulatust ja konteksti, mis võib takistada *IFRS*-i järjepidevat rakendamist riikides.

Kokkuvõtvalt on tõlkimise peamised probleemid sihtkeeles täpse vaste puudumine, mis tahes keele tugev sõltumine kultuurist ja tajumisest ning asjaolu, et keelte süntaksid, grammatikad ja leksikonid võivad olulisel määral erineda. Tõlkijad oskavad teatud juhtudel lahendust pakkuda, aga kuna tegemist on rahvusvaheliste raamatupidamisstandarditega, siis tõlkimise tähtsus ja keerukus jõudsalt kasvab. Tavaliselt esineb standardite tõlgetes olulisi ebatäpsusi, mille tõttu tuleb tõlkimisele rohkem tähelepanu pöörata.

3. RAAMATUPIDAMISE TOIMKONNA JUHENDI 5 MATERIAALSE PÕHIVARA OSA TÕLGETE VÕRDLEV ANALÜÜS

Käesolevas peatükis võrreldakse RTJ-i 5 materiaalse põhivara osa eesti-, inglise- ja venekeelset versiooni. Peatükk koosneb kahest alapeatükist. Esimeses alapeatükis vaadeldakse lähemalt materiaalse põhivaraga seotud mõisteid ja nende definitsioone kolmes keeles. Teises alapeatükis käsitletakse materiaalse põhivara arvestuspõhimõtete ja allahindluste- alapeatükkide pealkirjade sõnastust. Kolmandas alapeatükis esitatakse tõlgete analüüsi tulemused.

3.1. Materiaalse põhivaraga seotud mõisted

Esimene termin, mida RTJ 5 käsitleb, on „**materiaalsed põhivarad**“. Tabelis 3.1.1 on välja toodud selle termini definitsioon eesti, inglise ja vene keeles.

Tabel 3.1.1. Termin „materiaalsed põhivarad“ definitsioon eesti, inglise ja vene keeles.

Termin	Definitsioon
Materiaalsed põhivarad	materiaalsed varad, mida ettevõtte kasutab toodete tootmisel, teenuste osutamisel, rendile andmiseks või halduseesmärkidel ja mida ta kavatses kasutada pikema perioodi jooksul kui üks aasta
<i>Property, plant and equipment</i>	<i>tangible assets that an entity uses for the production of goods, rendering of services, for rental to others, or for administrative purposes (a non-profit accounting entity for attaining the goals set for it) and that are expected to be used during a period exceeding one year</i>
<i>Основные средства</i>	<i>материальные активы, которые предприятие использует при производстве продукции, при предоставлении услуг или для административных целей и которые оно намеревается использовать в течение более продолжительного периода времени, чем один год</i>

Allikas: RTJ 5 § 6, autori koostatud

Materiaalse põhivara ingliskeelses definitsioonis täpsustatakse halduseesmärke. Nimelt tuuakse välja, et need võivad olla eesmärgid, mida seab endale mitte äriühingust ettevõtte. Seda täpsustust ei ole definitsioonis, mis on esitatud teistes keeltes, ega ka *IFRS for SMEs*. Tuleb mainida, et

varasemas tõlkes, mida Pliškina (2015) oma töös analüüsis, olid need täpsustused kolmes keeles esitatud definitsioonis. 2019. aasta uuema tõlkega muudeti definitsiooni eesti ja vene keeles ning ingliskeelne jäeti samaks. Autori arvates on täpsustus ebavajalik, kuna rikub erinevate versioonide ühtsust, mis võib tekitada arusaamatust.

Pliškina (2015) toob välja, et venekeelses versioonis on nii põhivara kui ka materiaalne põhivara tõlgitud RTJ-des kui „*основные средства*“. Autor nõustub, et nende terminite eristamiseks tuleb materiaalsel põhivara tõlkida vene keelde kui „*материальные основные средства*“. Uuemates 2019. aasta tõlgetes ei ole sellele tähelepanu pööratud ning olukord on jäänud samaks. Venekeelses terminoloogias kasutatakse põhivara terminina „*внеоборотные активы*“, mis tähendab „*varad, mis ei osale käibes*“. Huvitav, et autoril ei õnnestunud kinnitust leida Venemaa kohalikest standarditest. Venemaal on põhivara osas kaks eraldi standardit materiaalse ja immateriaalse põhivara kohta, nimelt *ФСБУ 6/2020 „Основные средства*“ ja *ФСБУ 14/2007 „Учёт нематериальных активов*“. Kokkuvõtteks on materiaalse põhivara definitsioon tõlgitud sõnalt ning on autori arvates igas keeles ühetimõistetav.

Järgmisena käsitleb autor „**soetusmaksumuse**“ terminit ning tabelis 3.1.2 on välja toodud selle termini definitsioon eesti, inglise ja vene keeles.

Tabel 3.1.2. Termin „soetusmaksumus“ definitsioon eesti, inglise ja vene keeles

Termin	Definitsioon
Soetusmaksumus	vara omandamisel (või ehitamise ajal) selle eest makstud raha või mitterahalise tasu õiglane väärtus ja kohustise võtmisel selle eest saadud raha või mitterahalise tasu õiglane väärtus
<i>Acquisition cost</i>	<i>the fair value of cash or non-monetary consideration paid to acquire an asset at the time of its acquisition and the fair value of cash or non-monetary consideration received upon assuming a liability</i>
<i>Себестоимость</i>	(a) денежная сумма или справедливая стоимость возмещения, заплаченная или переданная за актив при его приобретении; и (b) денежная сумма или справедливая стоимость возмещения, полученная за обязательство при взятии его на себя

Allikas: RTJ 5 § 6, autori koostatud

2019. aasta tõlkes on „soetusmaksumuse“ vaste inglise keeles „*acquisition cost*“. Varasemas tõlkes kasutati ingliskeelses versioonis „*cost*“, mille asemel hakati kasutama „*acquisition cost*“. Pliškina (2015) pakkus asendada „*cost*“ mõistega „*historical cost*“. Autor leiab, et „*acquisition cost*“ kasutamine on asjakohane, kuna „soetamismaksumus“ on tõlgitud inglise keelde kui

„*acquisition cost/value*“ (Kivilo *et al.* 2004, 390) ja „*acquisition*“ on eesti keelde tõlgitud kui „*hankimine v soetamine*“ (Raid 2008, 18).

Venekeelset mõistet „*себестоимость*“ käsitledes toob Pliškina (2015) välja, et selle otsetõlge vene keelde on „*omahind*“ (Туровская 1994, 128). Autori arvates on selle tõlge pigem „*omamaksumus*“, kuna hind on „*rahasumma, mille eest ollakse valmis kauba ... kalkulatsiooniühikuks võetud kogust ostma või müüma*“ (Alver, Alver 2001a, 368) ja maksumus on „*koguse ja hinna korrutisena arvatav teatav toodangu- või kaubahulk väljendatuna rahas*“ (Alver, Alver 2001b, 24). Järelikult hind on seotud ühe ühikuga ning maksumus on seotud teatud hulgaga. „*Себестоимость*“ on laiemas mõistes seotud tootmisega ning tähendab „*стоимостная оценка используемых в процессе производства продукции затрат*“ (Борисов 2007, 643), mis on eesti keeles „*toodangu tootmisprotsessis tehtavate kulutuste maksumuslik hinnang*“. „*Себестоимость*“ osas ei ole teada, mitme ühikuga on tegemist, mille tõttu „*omamaksumuse*“ tõlge on parem. Eestikeelne „*omamaksumus*“ tähendab „*maksumus omahinnas*“ (Mereste 2003b, 36), mis kinnitab autori pakutava tõlke asjakohasust. Autor leiab, et on vene keeles täpsemaks vasteks on „*стоимость приобретения*“, mis otsetõlkes tähendabki „*soetusmaksumus*“.

Definitsioone lähemalt käsitledes viitab eesti ja vene keeltes õiglane väärtus ainult mitterahalisele tasule. Kui vara soetamisel makstakse raha, siis on soetusmaksumus võrdne makstud rahasummaga, ning ei ole vaja lisaks seda väärtust hinnata. Inglisekeelses versioonis tundub omakorda, et „*fair value of*“ on seotud nii raha kui ka mitterahalise tasuga. Eestikeelses definitsioonis esineb täpsustust „*või ehitamise ajal*“, mida teistes keeltes ei ole. Vene keeles on definitsioon jagatud tähtedega kaheks, mida nii eesti kui ka inglise keeles ei ole. Kokkuvõttes on kolmes keeles esitatud definitsioonides väikesed erinevused, mis ei mõjuta oluliselt mõistmist, kuid rikub ühest stiili. Autori seisukohalt ei ole need erinevused asjakohased, kuna juhendis toodud definitsioonid peavad lähtuma ühtsest stiilist.

Järgnevalt käsitletakse termineid „**lõppväärtus**“ ja „**bilansiline (jääk)maksumus**“. Tabelis 3.1.3 on välja toodud nende terminite definitsioonid eesti, inglise ja vene keeles.

Autori arvates on „*lõppväärtuse*“ ja „*bilansilise (jääk)maksumuse*“ paar üks keerulisemaid. „*Lõppväärtus*“ on inglise keeles „*residual value*“ ning tähendab „*varaobjekti väärtus selle kasutusaja lõppedes*“ (Alver, Alver 2011a, 702). Teises sõnaraamatus on eestikeelse „*lõpetamismaksumuse*“ vasteks ingliskeelne „*residual value*“ (Toots, Alver 2008, 119). Huvitav,

et tagasi tõlkides on „*residual value*“ välja toodud kui „*jääkmaksumus, lõpetamismaksumus, likvideerimismaksumus*“ (Toots, Alver 2008, 163). RTJ-is on ingliskeelne likvideerimismaksumus „*residual value*“, kuid jääkmaksumus peaks olema „*carrying amount*“ ning antud sõnaraamatus on eestikeelsed mõisted samatähenduslikud. „*Residual*“ tähendab inglise keeles „*remaining after everything else has gone*“ (Collin 1994, 256), mis on eesti keeles „*järelejäänud, kui kõik muu on läinud*“. Otsetõlkides on „*residual*“ eesti keeles „*jääk, järele jääv või jäänud*“ (Raid 2008, 699) ning vene keeles „*остаток*“ (Жданова, Вартумян 1998, 621), mis ongi eesti keelde tõlkides „*jääk*“ tähendusega „*mingist ainelisest varast või rahasummast pärast teatavaid eraldisi või mahaarvatise järelejääv osa*“ (Mereste 2003a, 306). Lähtudes nendest tõlgetest pöörab autor tähelepanu asjaolule, et raamatupidamise kontekstis peaksid nii „*lõpp*“ kui ka „*jääk*“ viitama nimelt vara väärtusele selle kasuliku eluaja lõpus, kuigi lähtudes „*jäägi*“ definitsioonist ei pruugi see olla seotud lõppväärtusega, kuna võib samal ajal peegeldada hetkeväärtust.

Tabel 3.1.3. Terminite „lõppväärtus“ ja „bilansiline (jääk)maksumus“ definitsioonid eesti, inglise ja vene keeles

Termin	Definitsioon
Lõppväärtus	summa, mida ettevõtte saaks vara võõrandamisel täna (miinus vara võõrandamisega seotud müügikulutused), juhul, kui vara oleks sama vana ja samas seisukorras, nagu ta on eeldatavasti tema kasuliku eluea lõppedes
<i>Residual value</i>	<i>the amount that an entity would currently obtain from disposal of the asset (less the costs to sell), if the asset were already of the age and in the condition expected at the end of its useful life</i>
<i>Остаточная стоимость</i>	<i>расчётная сумма, которую предприятие получило бы сегодня в случае выбытия актива (за вычетом расчётных затрат на выбытие), если бы данный актив уже достиг того возраста и состояния, которые ожидаются к концу срока его полезного использования</i>
Bilansiline (jääk)maksumus	netosumma, milles vara on bilansis kajastatud (võttes arvesse soetusmaksumust ja akumulieeritud kulumit, sh võimalikke allahindlusi)
<i>Carrying amount</i>	<i>the net amount at which an asset is carried in the balance sheet (taking into consideration accumulated depreciation and any impairment)</i>
<i>Балансовая (остаточная) стоимость</i>	<i>сумма, по которой актив оценивается в балансе (с учётом накопленного износа и возможного накопленного убытка от его обесценения)</i>

Allikas: RTJ 5 § 6, autori koostatud

„*Jääkmaksumus*“ on inglise keeles „*carrying amount*“ tähendusega „põhivahendi soetusmaksumus, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum. Sageli nimetatakse ebakorrektselt jääkväärtuseks“ (Alver, Alver 2011a, 464). Ingliskeelne „*carrying value*“ on eesti keeles „*bilansiline väärtus, hetkeväärtus*“ (Toots, Alver 2008, 47), mis on enne välja toodud „*jääkmaksumuse*“ definitsiooniga vastavuses. „*Bilansilise (jääk)maksumuse*“ venekeelne tõlge on

„балансовая (остаточная) стоимость“, mis on peaaegu identne „lõppväärtuse“ venekeelse tõlkega. Autori seisukohalt võib antud asjaolu viia segadusse. Venekeelne sõnaraamat seletab „остаточная стоимость основных средств“ kui „стоимость основных средств за вычетом их износа, равная первоначальной стоимости за вычетом амортизации в течение всего срока эксплуатации“ (Борисов 2007, 484), mis tähendab „põhivara maksumus, millest on lahutatud kulum, võrdne soetusmaksumusega, millest on lahutatud kasuliku eluea jooksul arvestatud amortisatsioon.“ Vaatamata antud definitsioonile autor arvab, et „lõppväärtuse“ täpsem tõlge on „конечная стоимость“, kuna „конец“ ongi otsetõlkes „lõpp“, ning nii saab eristada neid kahte terminit. Autor pöörab veel tähelepanu sellele, et „lõppväärtust“ ja „jääkmaksumust“ käsitledes kasutatakse nii sõna „väärtus“ kui ka „maksumus“. „Väärtuse“ üks definitsioonidest on „maksumus, kauba või teenuse eest makstav rahasumma“ (Alver, Alver 2011b, 642), mille tõttu autor leiab, et nende kahe sõna kasutamine on asjakohane.

„Lõppväärtuse“ definitsiooni käsitledes peatub autor sõnal „võõrandamine“, et kontrollida selle tõlgete asjakohasust. „Võõrandamine“ on „omandi õiguse seaduspärane üleminek teisele isikule kas tasu eest või tasuta“ (Mereste 2003b, 532). Venekeelne „выбытие основных средств“ tähendab „реализация, ликвидация, передача другим предприятиям основных средств, числящихся на балансе предприятия“ (Борисов 2007, 126) ning autor leiab, et eesti- ja venekeelsed terminid on omavahel vastavuses. Kuigi ingliskeelne „dispose“ tähendab „to get rid of“ (Collin 1994, 86) ning ei anna võrdlemiseks piisavalt arusaamu, on „võõrandama“ inglise keelde tõlkides „dispossess“ (Kivilo et al. 2004, 501) ja ingliskeelne „disposal“ on eesti keeles „võõrandamine“ (Raid 2008, 234). „Võõrandamise“ tõlked on sõnastikega vastavuses ning asjakohased.

Järgmisena vaadeldakse kolm terminit, mis on seotud amortisatsiooniga. Tabelis 3.1.4 on välja toodud terminite „amortiseeritav osa“, „amortisatsioon“ ja „akumuleeritud kulum“ definitsioonid eesti, inglise ja vene keeles.

„Amortiseeritava osa“ ingliskeelses definitsioonis on „soetusmaksumuse“ tõlkeks „cost“. Autor leiab, et antud definitsioonis peab „soetusmaksumusele“ vastama „acquisition cost“, mida on käesolevas töös eespool käsitletud.

„Amortisatsiooni“ terminit käsitledes toob Pliškina (2015) välja, et venekeelne „признание в расходах“ oleks parem asendada „списание в расходы“. Lisaks sellele toob ta välja, et nii eesti-

kui ka venekeelset definitsiooni võiks täiendada ingliskeelses variandis kasutatud sõnaga „*systematic*“, kuna see viitab asjaolule, et vara amortiseeritakse teatud perioodilisusega. Autor leiab, et antud tähelepanekud on asjakohased, ning on nendega nõus.

Tabel 3.1.4. Terminite „amortiseeritav osa“, „amortisatsioon“ ja „akumuleeritud kulum“ definitsioonid eesti, inglise ja vene keeles

Termin	Definitsioon
Amortiseeritav osa	vara soetusmaksumus miinus tema lõppväärtus
<i>Depreciable amount</i>	<i>the cost of an asset less its residual value</i>
<i>Амортизируемая величина</i>	<i>разница между себестоимостью актива и его остаточной стоимостью</i>
Amortisatsioon	vara amortiseeritava osa kandmine kulusse vara kasuliku eluea jooksul
<i>Depreciation</i>	<i>the systematic allocation of the depreciable amount of an asset over its useful life</i>
<i>Амортизация</i>	<i>признание в расходах амортизируемой величины актива в течение срока его полезного использования</i>
Akumuleeritud kulum	põhivara soetusmaksumusest kuluna kajastatud (amortiseeritud) osa (samatähenduslik mõistega „akumuleeritud amortisatsioon“)
<i>Accumulated depreciation</i>	<i>the depreciable amount of an asset already depreciated into an expense (synonymous with the definition “accumulated amortisation”)</i>
<i>Накопленный износ</i>	<i>амортизируемая величина основного имущества, уже признанная как расход (амортизированная) (то же самое значение, что и у понятия «накопленная амортизация»)</i>

Allikas: RTJ 5 § 6, autori koostatud

„Akumuleeritud kulum“ ei ole sõna-sõnalt tõlgitud. Ingliseelses versioonis on terminile „*depreciation*“ lisatud sõna „*accumulated*“, mis on omaolemuselt õige, kuna viitab nende kahe termini omavahelisele seosele. Autor leiab, et kuigi eesti ja vene keeles ei lähtuta samast loogikast, on nendes keeltes terminid asjakohased, kuna tegemist on väljakujunenud terminitega. Iga definitsiooni lõpus on viidatud sellele, et terminid on samatähenduslik mõistega „*akumuleeritud amortisatsioon*“. Kui eesti- ja venekeelsetes versioonides on need täpsustused asjakohased, siis ingliskeelses on tegemist olulisega veaga, kuna inglise keeles on „*depreciation*“ seotud ainult materiaalse põhivaraga ja „*amortisation*“ on laiem mõiste, mida kasutatakse näiteks immateriaalse põhivara ja võlakirjade preemia arvestuses. Autori seisukohalt tuleb antud asjaolule kindlasti tähelepanu pöörata ja viga parandada.

Järgnevalt käsitletakse terminit „**kasulik eluiga**“, mille definitsioon on välja toodud tabelis 3.1.5.

Tabel 3.1.5. Termin „kasulik eluiga“ definitsioon eesti, inglise ja vene keeles

Termin	Definitsioon
Kasulik eluiga	(a) periood, mille jooksul vara ettevõtte poolt tõenäoliselt kasutatakse ; või (b) tooteühikute (või muude sarnaste ühikute) arv, mida ettevõtte antud vara kasutamisest saab
<i>Useful life</i>	(a) <i>the period over which an asset is expected to be used by an entity</i> ; or (b) <i>the number of production units (or other similar units) expected to be obtained from using the asset by an entity</i>
<i>Срок полезного использования</i>	(a) <i>период, в течение которого активы, вероятно, будут использоваться предприятием</i> ; или (b) <i>количество единиц изделий (или иных аналогичных единиц), которые предприятие получит при использовании данного актива</i>

Allikas: RTJ 5 § 6, autori koostatud

„Kasuliku eluea“ definitsioon on 2019. tõlgetes uuendatud. Varasemalt oli „tõenäoliselt kasutatakse“ tõlgitud inglise ja vene keelde kui „kasutuskõlblik“. Pliškina (2015) toob välja, et peab parendama just eesti keelset definitsiooni, kuna *IFRS for SMEs* lähtub tähendusest „kasutuskõlblik“. Lisaks sellele viitab Pliškina, et „ese võib olla kasutuskõlbmatu, aga seda võidakse küll kasutada ja vastupidi, ese võib olla kasutuskõlblik, aga seda ei kasutata“. Autor ei nõustu antud seisukohaga, kuna autori arvates RTJ-is toodud „tõenäoliselt kasutatakse“ viitab mitte füüsilisele kasutamisele, vaid raamatupidamises kajatamisele. 2019. aasta tõlgetes on definitsioon parendatud ning autor leiab, et tõlked on asjakohased ja ühetimõistetavad.

Järgmisena käsitletakse kolm terminit, mis on seotud vara väärtusega. Tabelis 3.1.6 on välja toodud terminite „õiglane väärtus“, „kasutusväärtus“ ja „kaetav väärtus“ definitsioonid eesti, inglise ja vene keeles.

Autor pöörab tähelepanu, et kolmes terminis on eesti keeles kasutusel sõna „väärtus“, kuid inglise ja vene keeles ei ole. Inglise keeles on „kaetava väärtuse“ tõlkena kasutatud „recoverable amount“ ja „amount“ on otsetõlkes „kogusumma“ (Raid 2008, 35). „Väärtus“ tähendab vene keeles „ценность“, mida on kasutatud ainult termini „kasutusväärtus“ tõlkimisel. Ülejäänud kahes terminis kasutatakse „стоимость“, mis on otsetõlkes „maksumus“. Vaatamata nendele erinevustele leiab autor, et kolm terminit on igas keeles ühetimõistetavad.

„Õiglast väärtust“ käsitledes toob Pliškina (2015) välja, et ingliskeelses definitsioonis „*arm's length transaction*“ püsiühendi kasutamine on tautoloogia. Autor nõustub antud seisukohaga, kuna

autori arvates „*arm’s length transaction*“ tähendabki tehingut, kus osapooled käituvad teadlikult, huvitatult ja sõltumatult.

Tabel 3.1.6. Terminite „õiglane väärtus“, „kasutusväärtus“ ja „kaetav väärtus“ definitsioonid eesti, inglise ja vene keeles

Termin	Definitsioon
Õiglane väärtus	summa, mille eest on võimalik vahetada vara või arveldada kohustist teadlike, huvitatud ja sõltumatute osapoolte vahelises tehingus
<i>Fair value</i>	<i>the amount for which an asset could be exchanged or a liability settled in a transaction between knowledgeable, willing and independent parties in an arm’s length transaction</i>
<i>Справедливая стоимость</i>	<i>сумма, на которую может быть обменян актив или произведён расчёт по обязательству в сделке между осведомлёнными, заинтересованными и независимыми сторонами</i>
Kasutusväärtus	vara kasutamisesest ja kasutusjärgsest müügist eeldatavalt genereeritavate rahavoogude nüüdisväärtus
<i>Value in use</i>	<i>the present value of estimated future cash flows expected to arise from the use of an asset and from the disposal at the end of its useful life</i>
<i>Ценность использования</i>	<i>приведённая стоимость денежных потоков, которые предположительно будут получены от использования актива и от его продажи после использования</i>
Kaetav väärtus	võrdne kõrgemaga vara õiglasest väärtusest (miinus müügikulutused) või kasutusväärtusest
<i>Recoverable amount</i>	<i>the higher of the fair value of an asset (less costs to sell) and its value in use</i>
<i>Возмещаемая стоимость</i>	<i>равна наибольшему из двух значений – справедливой стоимости (за вычетом затрат по продаже) или ценности использования</i>

Allikas: RTJ 5 § 6, autori koostatud

„*Kasutusväärtuse*“ definitsioonis kasutatakse eesti ja vene keeles väljendit „*kasutusjärgsest müügist*“, et viidata väärtusele, mida vara müügist saadakse. Inglise keeles kasutatakse selle asemel „*disposal at the end of its useful life*“, mis tähendab võõrandamist kasuliku eluea lõpus. Autor leiab, et „*useful life*“ kasutamine ei ole vale, kuid oleks parem ühtlustada definitsioonid kolmes keeles. Seda saab saavutada muutes ingliskeelne „*of its useful life*“ „*of its use*“ vastu. „*Kaetava väärtuse*“ definitsioon on sõna-sõnalt tõlgitud ja ühetimõistetav, mistõttu sellel autor ei peatu.

Järgnevalt vaadeldakse termin „**raha genereeriv üksus**“ ning tabelis 3.1.7 on välja toodud selle termini eesti-, inglise- ja venekeelne definitsioonid.

Tabel 3.1.7. Terminid „raha genereeriv üksus“ definitsioonid eesti, inglise ja vene keeles

Termin	Definitsioon
Raha genereeriv üksus	väikseim eraldi identifitseeritav varade grupp, millest genereeritavad rahavood on olulises osas sõltumatud ettevõtte ülejäänud varade poolt genereeritavatest rahavoogudest
<i>A cash-generating unit</i>	<i>the smallest identifiable group of assets that generates cash flows that are largely independent of the cash flows from other assets</i>
Генерирующая единица	<i>наименьшая идентифицируемая группа активов, которая включает в себя актив и генерирует приток денежных средств, в значительной степени не зависящий от притока денежных средств от других активов</i>

Allikas: RTJ 5 § 6, autori koostatud

Eesti ja inglise keeles terminid viitavad sellele, et üksus peab genereerima ehk teenima raha. Venekeelne termin ei too seda välja ning jääb arusaamatuks, mida üksus genereerib. Autori seisukohalt tuleb seda terminit täiendada, mille tulemuseks võib olla „единица, генерирующая денежные средства“. Eesti ja inglise keeles definitsioonid on omavahel vastavuses. Venekeelset definitsiooni tuleb parendada, kuna autori arvates esineb definitsioonis tautoloogiat. Nimelt on tautoloogiaga tegemist lõigus „наименьшая идентифицируемая группа активов, которая включает в себя актив и генерирует приток денежных средств“, mis on otsetõlkes „väikseim identifitseeritav varade grupp, mis sisaldab vara ja genereerib rahavoogu“. Tautoloogia vältimiseks tuleb osa „включает в себя актив“ välja jätta.

3.2. Materiaalsete põhivarade arvestuspõhimõtted ja allahindlused alapeatükkide pealkirjad

Järgmiselt käsitleb autor RTJ 5 (edaspidi juhend) sisukorra osa, mis on seotud materiaalsete põhivarade arvestuspõhimõtetega. Tabelis 3.2.1 on välja toodud juhendi alapeatükkide pealkirjad kolmes keeles.

Tabelis 3.2.1. esitatud juhendi esimese alapeatüki pealkiri on „*Esmane arvele võtmine*“, mis on vastavalt inglise ja vene keeles „*Initial recognition*“ ja „*Первоначальное признание*“. Sõnad „*esmane*“, „*initial*“, ja „*первоначальное*“ on igas keeles samatähenduslikud ja ühtemõistetavad. Väljendite osad „*arvele võtmine*“, „*recognition*“ ja „*признание*“ ei ole samatähenduslikud ning vajavad rohkem tähelepanu. Inglisekeelne „*recognition*“ on vene keeles „*признание*“ (Zagorskaya 1996, 189). Eesti keelde on „*recognition*“ tõlgitav kui „*tunnustamine, tunnustus*“ (Raid 2008, 669). „*Arvele võtmine*“ on vene keelde otsetõlkes „*принятие на учет*“. „*Учет*“ tähendab

„отражение ... деятельности предприятия на основании документов в различных измерителях” (Борисов 2007, 768), mis on eesti keeles „ettevõtte tegevuse kajastamine dokumentide alusel erinevates mõõdikutes“. Autor leiab, et „arvele võtmine“ on korrektne ega sega arusaamist, kuid seda võib asendada sõnaga „kajastamine“.

Tabel 3.2.1. Materiaalsete põhivarade arvestuspõhimõtete sisukorra osa

Peatüki Materiaalsete põhivarade arvestuspõhimõtted alapeatükid			
Jrk nr	Eesti keeles	Inglise keeles	Vene keeles
1	Esmane arvele võtmine	<i>Initial Recognition</i>	<i>Первоначальное признание</i>
2	Edasine kajastamine	<i>Subsequent Measurement</i>	<i>Последующее признание</i>
3	Parendused, remont ja hooldus	<i>Improvement, Repairs and Maintenance</i>	<i>Улучшения, ремонт и обслуживание</i>

Allikas: RTJ 5, autori koostatud

Tabelis 3.2.1. esitatud juhendi teise alapeatüki pealkiri on „edasine kajastamine“, „*subsequent measurement*“ ja „*последующее признание*“. Sarnaselt esimese alapeatüki pealkirjale on teise alapeatüki pealkirja sõnastuse esimene osa igas keeles samatähenduslik ja ühetimõistetav. Teist osa käsitledes kasutati varasemas tõlkes inglise keeles sõnastust „*subsequent recognition*“ ja vene keeles „*последующая оценка*“. „*Recognition*“, mis on „*kajastamisega*“ vastavuses, asendati „*measurement*“, mis tähendab mõõtmist. Autori arvates ei ole antud muudatus asjakohane, kuigi „*measurement*“ on vastavuses standardiga *IFRS for SMEs*. Vene keeles on praegune versioon „*признание*“ autori seisukohalt asjakohane. Kolmanda alapeatüki pealkirja sõnastused on igas keeles samatähenduslikud ning autor nendel ei peatu.

Järgmiselt käsitleb autor RTJ 5 materiaalsete põhivarade allahindlusega seotud sisukorra osa ning tabelis 3.2.2. on välja toodud selle osa alapeatükkide pealkirjad kolmes keeles.

Tabelis 3.2.2. on välja toodud RTJ 5 materiaalsete ja immateriaalsete põhivarade allahindluse peatüki alapeatükid, kuid autor peatub pealkirjade sõnastustel, mis on seotud materiaalse põhivaraga. Tabelis esitatud esimese alapeatüki pealkiri on „vara väärtuse langus“, „*impairment of assets*“ ja „*обесценение активов*“. „*Обесценение*“ on inglise keeles „*depreciation, loss of value, devaluation*“ (Zagorskaya 1996, 133), mis üldises mõttes viitab väärtuse langusele. „*Impairment*“ tähendab omakorda eesti keeles „*halvenemist*“ (Raid 2008, 358), mis samamoodi

viitab väärtuse langusele. Kokkuvõttes on esimese alapeatüki pealkirja tõlked omavahel vastavuses ja ühetimõistetavad.

Tabel 3.2.2. Materiaalsete põhivarade allahindluse peatüki sisukord

Peatüki Materiaalsete põhivarade allahindlused alapeatükid			
Jrk nr	Eesti keeles	Inglise keeles	Vene keeles
1	Vara väärtuse langus	<i>Impairment of Assets</i>	<i>Обесценение активов</i>
2	Väärtuse testi läbiviimise vajaduse tuvastamine	<i>Identifying the Need for an Impairment Test</i>	<i>Установление необходимости проведения оценки возмещаемой стоимости</i>
3	Vara väärtuse test	<i>Impairment Test</i>	<i>Оценка возмещаемой стоимости активов</i>
4	Raha genereeriva üksuse ja firmaväärtuse väärtuse test	<i>Impairment Test for a Cash-generating Unit and Goodwill</i>	<i>Оценка возмещающей стоимости генерирующей единицы и гудвила</i>
5	Varasema väärtuse languse tühistamine	<i>Reversal of Impairment Loss</i>	<i>Восстановление убытка от обесценения</i>

Allikas: RTJ 5, autori koostatud

Tabelis 3.2.2. toodud teise alapeatüki pealkiri on „väärtuse testi läbiviimise vajaduse tuvastamine“, „*identifying the need for an impairment test*“ ja „*установление необходимости проведения оценки возмещающей стоимости*“. Nii esimeses kui ka teises juhendi alapeatükis kasutatakse inglise keeles sõna „*impairment*“, kuid eesti keeles „väärtuse langusest“ jäi ainult üks sõna „väärtus“, mis ei ole tähenduse mõttes korrektne. Autor käsitleb tabelis 3.2.2. esitatud teise ja kolmanda alapeatüki pealkirjas kasutatud termineid „väärtuse test“, „*impairment test*“ ja „*оценка возмещаемой стоимости*“. Venekeelset „*возмещаемая стоимость*“ käsitleti antud töö alapeatükis 3.1., kus selle vasteks olid „*kaetav väärtus*“ ja „*recoverable amount*“. Venekeelset sõnastust alusena võttes oleks eestikeelne versioon „*kaetava väärtuse test*“, mis on autori seisukohalt asjakohane, ning ingliskeelne „*test of recoverable amount*“. Autor leiab, et „väärtuse testi“ kasutamine on samamoodi asjakohane, kuna erialaselt kasutatakse seda terminit sagedamini ning väärtuse testi eesmärk ongi leida vara kaetav väärtus. Inglisekeelne nimetus „*impairment test*“ tekitab mõtteid, et testi käigus hinnatakse, kui palju on vara väärtus langenud, ning eestikeelne „väärtuse test“ ja venekeelne „*оценка возмещаемой стоимости*“ hinnatakse seda, kui palju on vara väärt teatud hetkel. Vaatamata sellele on tegemist ühe ja sama testiga, mida kolmes keeles erinevalt nimetatakse. Kokkuvõtteks arvab autor, et „väärtuse test“, „*impairment test*“ ja „*оценка*“

возмещаемой стоимости“ kasutamine on siiski asjakohane, kuid võib viia segadusse inimest, kes ei valda raamatupidamise terminoloogiat piisaval määral.

Tabelis 3.2.2 esitatud juhendi neljanda alapeatüki pealkirjast ei käsitleta siinkohal termineid „*raha genereerivat üksust*“, „*firmaväärtus*“ ja „*väärtuse test*“. Neid termineid on kas käesoleva töö raames varem käsitletud või ei ole need materiaalse põhivaraga seotud, mille tõttu antud alapeatükis nendel ei peatuta.

Tabelis 3.2.2. esitatud juhendi viimases alapeatüki pealkirjast peatub autor sõnadel „*tühistamine*“, „*reversal*“ ja „*восстановление*“. „*Tühistamine*“ tähendab inglise keeles „*cancellation, annulment, nullification*“ (Kivilo *et al.* 2004, 475). Materiaalsete põhivarade allahindluse kontekstis tähendab see eelnevalt raamatupidamises kajastatud allahindluse tühistamist, millega on ingliskeelne tõlge vastavuses. Inglisekeelne „*reversal*“ on eesti keelde tõlkides „*suunamuutus, tagasikäik, tühistamine, annulleerimine*“ (Raid 2008, 708) ning vene keelde „*отмена, аннулирование, изменение направления*“ (Zagorskaya 1996, 562), mis kordab inglise-eesti tõlget. Venekeelne „*восстановление*“ on inglise keeles „*restoration, renewal, reinstatement, recovery*“ (Zagorskaya 1996, 39). „*Восстановленный*“ tähendab „*достигший прежнего уровня после цикла понижения или повышения*“ (Борисов 2007, 119), mis on eesti keeles „*endisele tasemele jõudnud pärast langus- või kasvutsükli*“. Autor leiab, et nende kolme sõna kasutamine on asjakohane ning need on vara allahindluse kontekstis ühetimõistetavad.

3.3. Analüüsi tulemused

Käesolevas alapeatükis toob autor välja eelmistes alapeatükkides läbiviidud võrdleva analüüsi tulemused nimetades nii need kohad, kus RTJ 5 esitatud informatsioon on olulisel määral asjakohane kui ka need kohad, mis vajavad täiendamist ja/või parendamist.

Järgmiselt käsitleb autor mõisteid, mis on autori seisukohalt asjakohased ning ei vaja erilist täiendamist või parendamist.

„*Materiaalne põhivara*“ on inglise keeles „*property, plant and equipment*“ ja vene keeles „*основные средства*“. Antud juhul ei ole tegemist sõna-sõnalt tõlkega ning juhendi tõlkijad lähtusid terminitest, mida kolmes keeles realselt kasutatakse. Eestikeelne „*väärtuse test*“ ei ole

tõlgitud otse ning on inglise keeles „*impairment test*“ ja vene keeles „*оценка возмещающей стоимости*“. Tõlked on asjakohased, kuna tegemist on sõnastustega, mida tegelikkuses kolmes keeles kasutatakse. Materiaalse põhivara allahindluse tühistamise kontekstis kasutatakse eesti keeles sõna „*tühistamine*“, inglise keeles „*reversal*“ ja vene keeles „*восстановление*“. Autor leiab, et nende kolme sõna kasutamine on asjakohane ning need on vara allahindluse kontekstis ühetimõistetavad. Terminite „*õiglase väärtus*“ ja „*kasutusväärtus*“ definitsioonid inglise keeles saab parendada, kuid need parendused ei ole olulised ning käsitletud redaktsioonides on definitsioonid igas keeles ühetimõistetavad. Terminid „*kasulik eluiga*“, „*kaetav väärtus*“ on kolmes keeles ühetimõistetavad.

Järgmisena toob autor välja need kohad, kus tuleb autori arvates teatud täiendamised või parendused sisse viia. Tabelis 3.3.1. on välja toodud juhendis kasutatud terminid, mida saab parendada, ning autori pakutud terminid.

Tabel 3.3.1. Juhendis kasutatud parendamist vajavad terminid ja autori pakutud versioonid

Juhendis kasutatud termin	Autori pakutud termin
Esmane arvele võtmine	Esmane kajastamine
<i>Subsequent Measurement</i>	<i>Subsequent Recognition</i>
<i>Себестоимость</i>	<i>Стоимость приобретения</i>
<i>Остаточная стоимость</i>	<i>Конечная стоимость</i>
<i>Основные средства</i> (materiaalse põhivara tähenduses)	<i>Материальные основные средства</i>

Allikas: autori koostatud

Autori arvates on praegune eestikeelne „*arvele võtmine*“ tähenduse mõttes asjakohane, kuid selle võiks asendada sõnaga „*kajastamine*“, mida kasutatakse terminis „*edasine kajastamine*“, et vältida olukorda, kus ühes ja samas tähenduses kasutatakse erinevaid sõnu.

Juhendis on eestikeelse „*edasine kajastamine*“ vaste inglise keeles „*subsequent measurement*“. Vaatamata sellele, et antud sõnastus on standardiga *IFRS for SMEs* kooskõlas, ei ole see autori arvates asjakohane, kuna „*measurement*“ tähendab otsetõlkes mõõtmist. Autori seisukohalt peab selle asemel kasutama sõna „*recognition*“.

„*Soetusmaksumuse*“ termin on vene keelde tõlgitud kui „*себестоимость*“. Autori arvates ei ole see parim variant ning tõlget saab parendada kasutades venekeelse termini „*себестоимость*“ asemel terminit „*стоимость приобретения*“.

Autori arvates on „lõppväärtuse“ ja „bilansilise (jääk)maksumuse“ paar üks keerulisemaid. Esimene tähendab väärtust vara kasuliku eluea lõpus ning teine tähendab väärtust teatud hetkel. Inglisekeelsete „residual value“ ja „carrying amount“ terminite kasutamine on asjakohane, kuid „residual“ otsetõlge eesti keelde on „jääk“, mida on eesti keeles kasutatud teatud hetke väärtuse kirjeldamiseks. See on hea näide tõlkimise probleemist, kuna konteksti teadmata saab eesti keeles terminite tähendused omavahel segi ajada. Eestikeelsed terminid „lõppväärtus“ ja „bilansiline (jääk)maksumus“ on vene keelde tõlgitud kui „остаточная стоимость“ ja „балансовая (остаточная) стоимость“. Vene keeles on terminid väga sarnased ning nende eristamiseks pakub autor lõppväärtuse termini vasteks vene keeles „конечная стоимость“.

Venemaa kohalikes standardites kasutatakse nii „põhivara“ kui ka „materiaalne põhivara“ terminina „основные средства“. Vaatamata sellele on autor seisukohal, et „materიაalse põhivara“ terminit tuleb tõlkida kui „материальные основные средства“.

Järgmiselt käsitleb autor tautoloogia esinemist ja selle vältimise võimalusi. Juhendis esineb kahe mõiste definitsioonis tautoloogiat, mida autori arvates tuleb välja jätta.

Tabelis 3.3.2. on välja toodud termini „fair value“ juhendis kasutatud ja autori pakutud definitsioon. Juhendis esitatud definitsioonis on kaks korda kasutatud sõna „transaction“. Lisaks on välja toodud, et tehing peab olema „between knowledgeable, willing and independent parties in an arm’s length transaction“. „An arm’s length transaction“ tähendabki tehingut sõltumatute osapoolte vahel, mille tõttu sõna „independent“ tuleb välja jätta.

Tabel 3.3.2. Termin „fair value“ juhendis esitatud ja autori pakutud definitsioon

	Termin	Definitsioon
Juhendis kasutatud	<i>Fair value</i>	<i>the amount for which an asset could be exchanged or a liability settled in a transaction between knowledgeable, willing and independent parties in an arm’s length transaction</i>
Autori pakutud	<i>Fair value</i>	<i>the amount for which an asset could be exchanged or a liability settled between knowledgeable, willing parties in an arm’s length transaction</i>

Allikas: autori koostatud

Tabelis 3.3.3. on välja toodud venekeelse „генерирующая единица“ termini ja selle definitsiooni kasutusel olev sõnastus. Lisaks pakub autor tabelis oma nii termini kui ka definitsiooni sõnastust. Esiteks pöörab autor tähelepanu, et venekeelne termin ei too välja, mida üksus genereerib. Antud asjaolu saab parendada kui venekeelse terminina kasutada „единица, генерирующая денежные средства“, kuna antud sõnastus annab võimaluse kohe mõista, mida üksus peab juurde teenima. Teiseks esineb definitsioonis tautoloogiat, kuna definitsiooni kohaselt tähendab termin varade gruppi, mis sisaldab vara. Tautoloogia vältimiseks pakub autor osa „включает в себя актив“ välja jätta.

Tabel 3.3.3. Juhendis kasutatud mõiste „генерирующая единица“ ja autori pakutud termin ja definitsioon

	Termin	Definitsioon
Praegune	Генерирующая единица	<i>наименьшая идентифицируемая группа активов, которая включает в себя актив и генерирует приток денежных средств, в значительной степени не зависящий от притока денежных средств от других активов</i>
Pakutud	Единица, генерирующая денежные средства	<i>наименьшая идентифицируемая группа активов, которая генерирует приток денежных средств, в значительной степени не зависящий от притока денежных средств от других активов</i>

Allikas: autori koostatud

Viimasena toob autor välja ühe olulise ebatäpsuse, mida tuleb autori arvates esimesel võimalusel parandada. Nimelt on „akumuleeritud kulumi“ ingliskeelse „accumulated depreciation“ definitsioonis välja toodud, et see on sünonüümne mõistega „accumulated amortisation“, mis ei ole kindlasti õige, kuna „depreciation“ on seotud ainult materiaalse põhivaraga ning „amortisation“ on laiem mõiste, mida kasutatakse näiteks immateriaalse põhivara ja võlakirjade preemia arvestuses.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli selgitada välja, kas Raamatupidamise Toimkonna juhendi 5 materiaalse põhivara osa originaaltekst eesti keeles ning selle tõlked inglise ja vene keelde on ühtmoodi mõistetavad. Lõputöö raames anti ülevaade Eesti raamatupidamise süsteemi loomisest ja arengust. Seejärel käsitleti tõlkimisega seotud üldiseid probleeme ja standardite tõlkimise tähtsust. Viimasena analüüsiti Raamatupidamise Toimkonna juhendi 5 materiaalse põhivaraga seotud mõistete ja sisukorra sõnastuste tõlkeid.

20. sajandi alguseni on raamatupidamisest Eestis väga vähe teada. Aastatel 1220-1918 oli Eesti välisvalitsuste alluvuses, kelleks olid Taani, Saksamaa, Rootsi ja Venemaa. Antud ajavahemikus kehtisid nendes riikides väljatöötatud ja kehtestatud raamatupidamise regulatsioonid. Ajavahemikus 1918-1940 viidi Eestis läbi mitmeid majanduslikke, sotsiaalseid ja poliitilisi reforme. Aastal 1940 läks Eesti NSV Liidu mõju alla ning Eesti Vabariigi taasiseseisvumiseni lähtuti Eesti raamatupidamises NSV Liidus kehtivatest regulatsioonidest.

Esimene Eesti Raamatupidamise seadus jõustus jaanuaris 1995 ning selle eesmärk oli luua õiguslik raamatupidamise alus, mis põhineks rahvusvaheliselt tunnustatud raamatupidamispõhimõtetel. Aastatel 1995-2000 andis Raamatupidamise Toimkond välja 16 juhendit, et parendada arvestusvaldkondade reguleerimist Eestis. Järgmine Raamatupidamise seadus jõustus aastal 2003 ning sellest jäeti välja sellised punktid, mis olid mõttetud või kopeerisid teisi seadusi. 2004. aasta Euroopa Liiduga liitumise tõttu, on 2005. aastast kõik börsiettevõtted, krediidi- ja finantseerimisasutused ning kindlustusseltsid kohustatud rakendama *IFRS-i* oma konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruannetes. Teistel ettevõtetel on võimalus valida, kas lähtuda kohalikust Eesti Finantsaruandluse Standardist või *IFRS-ist*. Aastal 2020 on kasutusel 16 Raamatupidamise Toimkonna juhendit, mille viimased muudatused viidi sisse aastatel 2018-2020.

Tõlkimine on keeruline protsess ning keeleoskus ja kultuuriteadmised on põhilised valdkonnad, kus tõlkeprobleeme võib kergesti tekkida. Lisaks ei esinda erinevad keeled sama sotsiaalset reaalsust, mille tõttu ei ole keeltes mõistete vahel üks-ühele semantilist samaväärsust. Probleeme

võib tekkida sellest, et tõlkija ei taju piisaval määral sihtkeele kultuuri. Järelikult peab tõlkijal olema nii keeleoskus kui ka laiemad teadmised keelest, millesse tõlkimine toimub. Tavaliselt ei ole sõna-sõnalt tõlkimine võimalik, kuna keelte süntaksid, grammatikad ja leksikonid võivad olulisel määral erineda.

Raamatupidamine on muutunud rahvusvahelisemaks, kuna tänapäeval tegutsevad ettevõtted ülemaailmselt. Raamatupidamine nagu teised elukutsed sõltub erialasest terminoloogiast, mida on keeruline korrektselt teise keelde tõlkida. Väärarusaama üheks põhjuseks võib olla sihtkeele raamatupidamisterminoloogias täpse vaste puudumine, mis võib viia eeldatud lähima vaste kasutamiseni tõlkes, mille tulemusena võib sõna tähendus hägustuda. Standardite tõlkimisel peavad tõlkijad alati tõlgendama algset tähendust ja on oht, et nad ei haara tähendust, mida standardi väljatöötamiselt nähti ette. Lisaks isegi ühe keele raames tajuvad või tõlgendavad erinevate rühmade liikmed raamatupidamise kontseptsioone erineval moel.

RTJ-i 5 analüüsid selgus, et antud juhendi tõlkimisel on tõlkijatel tekkinud samad probleemid, mis on välja toodud antud töö teises peatükis. Nimelt ei õnnestu tavaliselt tõlkida sõna-sõnalt ning selle probleemi lahendamiseks kasutatakse sulgudes välja toodud täiendavat selgitust, et juhendi kasutajal oleks võimalik paremini loetust aru saada. Juhend on tihedalt seotud raamatupidamise terminoloogiaga, mille tõttu terminite sõna-sõnalt tõlkimine ei ole alati asjakohane.

Eestikeelsed terminid nagu „*materiaalne põhivara*“ ja „*väärtuse test*“ ei ole inglise- ja venekeelses versioonides otseselt tõlgitud, kuid tõlked on asjakohased, kuna tegemist on terminitega, mida kolmes keeles tegelikult kasutatakse. Terminite „*õiglase väärtus*“ ja „*kasutusväärtus*“ tõlked on asjakohased, kuid nende terminite definitsioone inglise keeles on autori arvates võimalik parendada.

Praeguse eestikeelse „*arvele võtmine*“ asemel on autori arvates parem kasutada „*kajastamine*“, mis võimaldab vältida olukorda, kus ühes ja samas tähenduses kasutatakse erinevaid sõnu. Inglisekeelset „*subsequent measurement*“ tuleb autori arvates asendada „*subsequent recognition*“, kuna „*measurement*“ tähendab otsetõlkes mõõtmist, mis ei ole materiaalse põhivara kajastamise kontekstis asjakohane. „*Soetusmaksumuse*“ venekeelse vastena peab autori seisukohalt kasutama „*стоимость приобретения*“, mitte „*себестоимость*“, mis täpsemalt peegeldaks termini tähendust. Venekeelne „*остаточная стоимость*“ tuleb autori arvates asendada „*конечная стоимость*“, et oleks vene keeles võimalik eristada „*lõppväärtuse*“ ja „*bilansilise*“

(jääk)maksumuse“ termineid. Arvestades sellega, et venekeelses versioonis on nii „põhivara“ kui ka „materiaalne põhivara“ tõlgitud kui „основные средства“, tuleb autori seisukohast „materiaalse põhivara“ vastena kasutada „материальные основные средства“. Venekeelse „генерирующая единица“ asemel tuleb autori arvates kasutada „единица, генерирующая денежные средства“, et termini sõnastus viitaks sellele, mida üksus peab juurde teenima.

Ingliskeelse „fair value“ ja venekeelse „генерирующая единица“ definitsioonides esineb tautoloogiat, millele tuleb juhendite väljatöötajatel ja tõlkijatel tähelepanu pöörata.

„Акumuleeritud kulumi“ ingliskeelse „accumulated depreciation“ definitsioonis on välja toodud, et see on sünonüümne mõistega „accumulated amortisation“, mis ei ole kindlasti õige, kuna „depreciation“ on seotud ainult materiaalse põhivaraga ning „amortisation“ on laiem mõiste, mida kasutatakse näiteks immateriaalse põhivara ja võlakirjade preemia arvestuses. Samas ei ole võimalik välja tuua, et antud termin on iseendaga sünonüümne. Sel juhul tuleks autori arvates täpsustus inglise keeles välja jätta.

Kokkuvõtvalt leiab autor, et RTJ 5 tõlked on suurel määral asjakohased, kuigi esineb ka mõningaid olulisi ebatäpsusi. Need ebatäpsused on loomulikud ning tulenevad tõlkimise keerukusest. Vaatamata antud asjaolule tuleb tõlgete parendamisega pidevalt tegeleda. Lisaks on tõlgetes ka väiksemaid erinevusi, mis ei mõjuta mõistmist, kuid oleks parem need kõrvaldada, et juhendid igas keeles oleks samaväärsed ning nende kvaliteet oleks kõrgem.

SUMMARY

COMPARATIVE ANALYSIS OF ENGLISH AND RUSSIAN TRANSLATIONS OF PROPERTY, PLANT AND EQUIPMENT PART OF ACCOUNTING STANDARDS BOARD GUIDELINE 5

Jevgeni Valgur

Estonia is a modern country that nowadays operates in a globalized economy. Estonian companies have many foreign investors. Due to the above, the Guidelines of the Accounting Standards Board have been translated into both English and Russian. The importance of these translations is quite difficult to overestimate, as the Guidelines regulate the reporting of business events. At the same time, translation is a complex process. Language skills and cultural knowledge are key areas where translation problems can easily arise. Also, different languages do not represent the same social reality, which is why there is no semantic equivalence between concepts in languages. The parties in different languages must take into account the cultural background and language specificities of the other parties. The translator must have both language skills and a broader knowledge of the language into which the translation takes place. Translation is usually not possible in the strict sense, as the syntax, grammar and lexicons of languages may vary considerably.

The Bachelor's thesis aims to find out whether the original text of the Property, Plant and Equipment part of the Accounting Standards Board Guideline (ASBG) 5 in Estonian and its translations into English and Russian are equally understandable. To achieve this goal, a comparative analysis is used as a qualitative research method. The thesis tries to answer the following research questions:

- What are the main inaccuracies in the translation of the Property, Plant and Equipment part of the ASBG 5?
- How the translations of the Property, Plant and Equipment part of the ASBG 5 can be improved?

The Bachelor's thesis consists of three chapters. The first gives an overview of the development of Estonian accounting. Namely, the establishment of the Estonian accounting system is discussed in more detail, mainly during the USSR, and then the development of the Estonian accounting system during the independence of the Republic of Estonia is examined. The second chapter highlights the importance of translation. This chapter looks in more detail at both the general translation problems and the importance of translating standards. The third chapter presents a comparative analysis of the terms and then the formulation of the table of contents related to Property, Plant and Equipment. In consideration that the size of the Bachelor's thesis is limited, the author does not pay attention to an important part of the Guideline, such as the clauses set out separately, which also needs a critical judgement.

In the course of analysis, it became clear that there are certain differences between the Estonian, English and Russian versions of the ASBG 5, which need to be eliminated, but do not affect the uniform understanding of the Guideline. In some cases, the three language versions do not provide an equivalent overview, to which both developers and translations need to pay more attention.

In conclusion, the author considers that the ASBG 5 translations are relevant to a greater extent, although there are some significant inaccuracies. These inaccuracies are natural and result from the complexity of the translation. Despite this, there is a constant need to improve the translation of the ASBG. Besides, there are minor differences in the translations which do not directly affect comprehension, but it would be better to eliminate them so that the Guidelines in each language are equivalent to reach a higher quality.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Alver, J., Alver, L. (2009). Development of accounting and implementation of international financial reporting standards in Estonia. *Accounting Reform in Transition and Developing Economies*, 101–103.
- Alver, J., Alver, L. (2011a). *Majandusarvestus ja rahandus: Leksikon I (A-L)*. Tallinn: Deebet.
- Alver, J., Alver, L. (2011b). *Majandusarvestus ja rahandus: Leksikon II (M-Y)*. Tallinn: Deebet.
- Alver, J., Alver, L. (2016). Estonia. Development of the Estonian Financial Reporting and Good Accounting Practice. *IFRS in a Global World*, 359–371.
- Alver, L., Alver, J., Talpas, L. (2014). Implementation of IFRSs and IFRS for SMEs: the case of Estonia. *Accounting & Management Information Systems*, 13 (2), 236–258.
- Baskerville, R. (2011). Inaugural Lecture: „109 Voices: Translation Issues for Accounting Standards in the EU“. Kättesaadav: <https://www.iasplus.com/en/binary/nz/1108nzbaskervillelecture.pdf>, 23. detsember 2020.
- Baskerville, R., Evans, L. (2011) *The Darkening Glass: Issues for Translation of IFRS*. Edinburgh: The Institute of Chartered Accountants of Scotland.
- Baskerville, R., Evans, L. (2012) Situating IFRS Translation in the EU within Speed Wobbles of Convergence. Kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1913448, 25. detsember 2020.
- Collin, P. H. (1994) *Dictionary of business* (2nd ed.). Teddington: Collin.
- Evans, L., Baskerville, R., Nara, K. (2015). Colliding Worlds: Issues Relating to Language Translation in Accounting and Some Lessons from Other Disciplines. *ABACUS*, 51 (1), 1–36.
- Evans, L. (2004). Language, translation and the problem of international accounting communication. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 17 (2), 210–248.
- Evans, L. (2018). Language, translation and accounting: towards a critical research agenda. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 31 (7), 1844–1873.
- Haldma, T. (2003). Harmonization of Estonian accounting system with the European framework. *Estonian Economic Policy on the Way Towards the European Union*, 503–512.

- Haldma, T. (2004). Development on the Estonian Accounting System: a phased approach. – *Majandusarvestuse aktuaalse probleemid äri- ja avalikus sektoris* (35-47). Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.
- Haldma, T. (2014). Development of Estonian local government accounting: the stages of evolution during the years 1991-2013. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 78 (132), 109–130.
- Hellmann, A., Perera, H., Patel, C. (2010). Equivalence of IFRS across Languages: Translation Issues from English to German. *Asia Pacific Interdisciplinary Research in Accounting Conference (6th : 2010)*, 11.–13.07.2010, Sydney. University of Sydney, Sydney, Australia.
- IFRS for SMEs*. IFRS Foundation. Kättesaadav: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/sme/en/IFRS%20for%20SMEs_Standard_2015.pdf, 6. detsember 2020.
- Kivilo, M., Org, A., Randveer, M. (2004). *Suur eesti-inglise majandussõnaraamat. Estonian-English dictionary of economics*. Tallinn: TEA Kirjastus.
- Kocbek, A. (2008). The Cultural Embeddedness of Legal Texts. *Journal of Universal Language*, 9 (2), 49 –70.
- Mereste, U. (2003a). *Majandusleksikon*. I (A-M). Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastuse AS
- Mereste, U. (2003b). *Majandusleksikon*. I (N-Y). Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastuse AS
- Mills, P. A. (1989). Words and the Study of Accounting History. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 2 (1), 21–35.
- Pliškina, O. (2015). Raamatupidamise Toimkonna Juhendites toodud mõistete ja nende tõlgete vene ja inglise keelde võrdlev analüüs. TTÜ Majandusarvestuse instituut. 50 lk. (Bakalaurusetöö)
- "Raamatupidamise põhimääruse" kinnitamise kohta. RT 1990, 4, 51.
- Raamatupidamise seadus. RT I 1994, 48, 790.
- Raamatupidamise seadus. RT I 2002, 102, 600.
- Raid, V. (2008). *Uus inglise-eesti majandussõnaraamat. New English-Estonian dictionary of economics* (3. tr.) Tallinn: Festart.
- RTJ 5 Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad. RT I, 20.12.2019, 23.
- Sokolov, Y., Kovalev, V., Bychkova, S., Smirnova, I. (1998). *Russian Federation. European Accounting Guide* (1612–1653). London: Hartcourt Brace Professional Publishing.

- Tikk, J. (2010). The internationalization of the Estonian Accounting System. *Annals of the University of Petrosani, Economics*, 10 (2), 341–352.
- Toots, A., Alver, J. (2008). *Dictionary of accounting terms: English-Eesti-Français-Deutsch*. Tallinn: Deebet.
- Zagorksay, A. (1996). *The Russian-English, English-Russian business dictionary*. Chichester: Wiley.
- Zhu, P. (2012). Translation problems in global business and their counter-measures. – *Journal for Global Business Education*, 12, 11–24.
- Борисов, А. (2007) *Большой экономический словарь* (2-е изд). Москва: Книжный мир.
- Жданова, И., Вартумян, Э. (1998). *Англо-русский экономический словарь. English-Russian economic dictionary* (2-е изд). Москва: Русский язык.
- Туровская, И. (1994). *Русско-англо-эстонский бизнес-словарь. Russian-English-Estonian business dictionary. Vene-inglise-eesti ärikeele sõnaraamat*. Таллинн: Ингри.
- ФСБУ 6/2020 «Основные средства». Приложение № 1 к приказу Министерства финансов Российской Федерации от 17.09.2020. N 204н.
- ФСБУ 14/20014 «Учёт нематериальных активов». Приказ Министерства финансов Российской Федерации от 27.12.2007. N 153н.

LISAD

Lisa 1. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina, Jevgeni Valgur

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

RAAMATUPIDAMISE TOIMKONNA JUHENDI 5 MATERIAALSE PÕHIVARA OSA NING SELLE TÕLGETE INGLISE JA VENE KEELDE VÕRDLEV ANALÜÜS,

mille juhendaja on Monika Nikitina-Kalamäe,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil.